

”לַבְּנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּכָה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י

טלטול מוקצה שנשכח בבגד

ראייה מהגמרא בברכות² הכותבת שאם אדם מצא כלאיים בבגדו באמצע השוק עליו לפשוט את בגדיו כי "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'".³ אולם יש לדחות טענה זו כיוון שלימוד זה נאמר דווקא באיסור דאורייתא של כלאיים. רש"י במקום⁴ מציין לגמרא במנחות⁵ שם נראה שכאשר הולך בכרמלית עם בגד שנקרעה בו הציצית אינו צריך להורידו כיוון שיש בהורדה זו פגיעה בכבוד הבריות⁶ וכך נפסק להלכה בהלכות ציצית. טלטול מוקצה אסור מדרבנן ובזה השאלה דומה למקרה של הליכה עם הציצית בכרמלית ולכן אין צריך להוריד את החולצה ברחבת הכותל משום כבוד הבריות.

הפסקת התפילה כדי ללכת הצידה ולהוריד את המוקצה - הגישה של החזון איש לגבי טלטול מוקצה היא שהתירו לטלטל מוקצה על ידי דבר אחר בטלטול מן הצד רק באופן שאין בכוונתו לטלטל את המוקצה,⁷ אבל אם יש לו יחס למוקצה - אסור משום שהטלטול מתייחס אל המוקצה.⁸ לפי סברא זו אין ללכת במיוחד למקום אחר בכדי לנער את המוקצה. לכן נראה שאפשר להישאר

נעסוק בשאלה שהייתה אמש לפני תפילת ליל שבת ירושלים. אחרי כניסת השבת תוך כדי התפילה בכותל הבחין אחד המתפללים שבכיס חולצתו מונחים מאה וחמישים שקלים. הוא הניח אותם בכיס לפני כניסת השבת תוך כדי ניקוי השולחן לכבוד שבת על מנת להניחם בארון ושכח להוציאם. כפי שלמדנו בישיבה בעניין החלוקה לסוגי המוקצה כסף הינו מסוגי המוקצה הנקרא 'מוקצה מחמת גופו' ואין לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו. לאחר מעשה שאלתי כמה תלמידים מה יש לעשות במצב זה? יש שאמרו שהיה צריך להוציא את הכסף במקום ולהימנע מטלטול נוסף של המוקצה, יש שאמרו שהיה עליו לפשוט את החולצה ברחבת הכותל ולנערה מהכסף ואולי אף החולצה קיבלה דין 'בסיס לדבר האסור' וגם היא הפכה למוקצה. אחרים הציעו שהיה עליו לעזוב מיידית את התפילה כדי לחזור לבית ושם לגרום להוצאת המוקצה בכדי לא לטלטלו לשווא בזמן התפילה. ננתח את ההצעות המובאות לעיל ונראה מהי פסיקת ההלכה.

הוצאת המוקצה בידיים/ הורדת החולצה בכותל - וודאי שאין להוציא את המוקצה בידיים ממש כיוון דהוי טלטול גמור של המוקצה, אלא יש לגרום להוצאתו על ידי הורדת החולצה¹ וניעורה בדרך שאינה במגע ישיר עם המוקצה. לגבי הורדת החולצה בכותל - לסברא זו יש לכאורה

¹ אי אפשר לנער את כיס החולצה מבלי לפשוט אותה.

² דף יט עמוד ב.

³ משלי, פרק כא, פסוק ל.

⁴ ד"ה 'כל מילי דרבנן'.

⁵ דף לח, עמוד א.

⁶ 'לא הצריכו להניח טליתו שם וליכנס לביתו ערום' - רש"י.

⁷ ולכן הטלטול לא מתייחס למוקצה.

⁸ וכן מצאתי אחר כך להדיא בחזון איש, מובא ב'דרשו' לסימן רס"ו, בסופו.

עם המוקצה בכיס החולצה עד סוף התפילה ועד שיגיע למקום בו יוכל להוריד את המוקצה בדרך ניעור, וכנ"ל. נראה שזהו הפתרון הטוב ביותר כיוון שבזה כבוד הבריות נשמר ובכך אין הליכה מיוחדת עבור המוקצה.

יש כאן שאלה נוספת ביחס לכיס. הפוסקים מחלקים בין כיס של חולצה לכיס של מכנסיים. במקרה של כיס החולצה המוקצה מונח על עיקר הבגד ולכן אם הניחו אותו שם בכוונה הבגד נעשה בסיס למוקצה ואסור בטלטול גם לאחר שהמוקצה סולק מן הכיס⁹ (שונה הדין בכיס התפור והינו כיס של מכנסיים¹⁰). יש לדון האם במקרה לעיל הכיס אכן נעשה בסיס לדבר האסור כיוון שההנחה נעשתה בכוונה בערב שבת בשעה שרצה לסלק את הכסף מהשולחן, או שמא יש להחשיב מצב זה כלא בכוונה משום שלא תכנן להשאיר את הכסף שם במהלך השבת אלא להוציאו קודם כניסתה? מן המשנה עולה שכיוון שכוונתו הייתה להסיר את הכסף לפני כניסת השבת הכיס לא נעשה בסיס ומותר ללבוש את החולצה לאחר ניעור הכסף¹¹.

לסיכום, נראה שבמקרה בו נמצא בשבת מוקצה שנשכח בכיס החולצה יש חשש של פגיעה בכבוד הבריות אם יצטרך להסיר את הבגד במקום ציבורי ולכן אפשר להמשיך ללכת עם הבגד שבו הכסף (ועל פי החזון איש טוב יותר לעשות כך) עד שמגיעים למקום בו הוצאת המוקצה לא תפגום בכבוד הבריות ושם להוציאו על ידי הורדת הבגד וניעור המוקצה.

⁹ סימן שי, משנה ברורה סעיף קטן ל.

¹⁰ שהבגד לא נעשה בסיס לו.

¹¹ עיין במשנה ברורה סימן שט, סעיף קטן יח (לשתי הדעות).

